

Dine trygderettigheter

i Tsjekkia

Informasjonen i denne veiledningen er utarbeidet og oppdatert i nært samarbeid med de nasjonale representantene som er tilknyttet MISSOC (Mutual Information System on Social Protection). Du finner mer informasjon om MISSOC-nettverket på følgende adresse: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=815>

Denne veiledningen gir en generell beskrivelse av trygdeordningene i de respektive landene. Nærmere informasjon er tilgjengelig via andre MISSOC-publikasjoner, som alle er tilgjengelige på den ovennevnte nettadressen. Du kan også kontakte de relevante myndighetene og institusjonene som står oppført i vedlegg til denne veiledningen.

Verken Europakommisjonen eller noen person som handler på vegne av Kommisjonen, kan holdes ansvarlig for bruken av informasjonen i denne publikasjonen.

Innholdsfortegnelse

Kapittel I: Innledning, organisering og finansiering	4
Innledning	4
Organisering av sosialomsorgen	4
Finansiering	6
Kapittel II: Helsetjenester.....	7
Når har du rett til helsetjenester?	7
Hva dekkes?	7
Hvordan får du tilgang til helsetjenester?	7
Kapittel III: Kontantytelser ved sykdom	8
Når har du rett til kontantytelser ved sykdom?	8
Hva dekkes?	8
Hvordan får du tilgang til kontantytelser ved sykdom?.....	9
Kapittel IV: Ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon	10
Når har du rett til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?.....	10
Hva dekkes?	10
Hvordan får du tilgang til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?	11
Kapittel V: Ytelser ved uførhet	12
Når har du rett til ytelser ved uførhet?	12
Hva dekkes?	12
Hvordan får du tilgang til ytelser ved uførhet?	13
Kapittel VI: Alderspensjon og- ytelser	14
Når har du rett til aldersytelser?	14
Hva dekkes?	14
Hvordan får du tilgang til aldersytelser?.....	15
Kapittel VII: Etterlatteytelser	17
Når har du rett til etterlatteytelser?.....	17
Hva dekkes?	17
Hvordan får du tilgang til etterlatteytelser?	18
Kapittel VIII: Ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer	19
Når har du rett til ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer?.....	19
Hva dekkes?	19
Hvordan får du tilgang til ytelser ved en arbeidsulykke eller yrkessykdom?	21
Kapittel IX: Familieytelser.....	22
Når har du rett til familieytelser?	22
Hva dekkes?	23
Hvordan får du tilgang til familieytelser?.....	23
Kapittel X: Arbeidsløshet	24
Når har du rett til ytelser ved arbeidsløshet?	24
Hva dekkes?	24
Hvordan får du tilgang til ytelser ved arbeidsløshet?	25
Kapittel XI: Garantert minsteinntekt	26
Når har du rett til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?	26
Hva dekkes?	26
Hvordan får du tilgang til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?	26
Kapittel XII: Langtidspleie	28
Når har du rett til langtidspleie?.....	28
Hva dekkes?	28
Hvordan får du tilgang til langtidspleie?	28
Vedlegg : Nyttige adresser og nettsteder.....	29

Kapittel I: Innledning, organisering og finansiering

Innledning

Trygdesystemet i Tsjekkia omfatter ordningene for pensjons-, syke- og helseforsikring, det nasjonale sysselsettingspolitiske systemet og det ikke-avgiftsbaserte systemet for sosiale ytelser. Helseforsikringsordningen finansieres gjennom helseforsikringskasser. De andre delene av ordningen finansieres over statsbudsjettet. Premiene betales av arbeidsgivere, arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. Helseforsikringen, pensjonsforsikringen og det nasjonale sysselsettingspolitiske systemet er obligatorisk for alle yrkesaktive, mens sykeforsikringsordningen er obligatorisk for arbeidstakere og frivillig for selvstendig næringsdrivende. Videre regnes enkelte grupper som forsikret uten å måtte betale premie (studenter, kvinner i fødselspermisjon osv.) under forutsetning av at visse vilkår er oppfylt.

Helseforsikringen er obligatorisk for alle som er fast bosatt i landet eller arbeider for en arbeidsgiver i Tsjekkia. EU-borgere som er ansatt eller som er selvstendig næringsdrivende i Tsjekkia, er også omfattet. Staten betaler forsikringspremiene for visse personkategorier, blant annet ubemidlede barn og ungdom (under 26 år), pensjonister, mottakere av foreldreytelse, kvinner i fødselspermisjon og arbeidssøkende.

Arbeidsløshetsforsikringen er en obligatorisk, avgiftsfinansiert trygdeordning som dekker den yrkesaktive befolkningen (herunder selvstendig næringsdrivende) og betaler ut innteksrelaterte ytelser.

Den statlige sosialstøtteordningen er et ikke-avgiftsbasert system som finansieres over statsbudsjettet og forvaltes av bestemte statlige organer. Gjennom sosialstøtteordningen utbetaler staten bidrag i første rekke til familier med mindreårige barn når det foreligger en anerkjent sosial situasjon som familien ikke er i stand til å løse på egen hånd og ved hjelp av egne midler.

I tillegg til sosialhjelp omfatter de skattefinansierte sosialytelsene enkelte engangsytelser til personer med funksjonshemninger samt ordningen med bistand ved materiell nød. Sistnevnte ordning er rettet mot personer med utilstrekkelig inntekt. Det overordnede målet er å oppfylle de grunnleggende leve- og bobehovene. Det viktigste vilkåret er lav inntekt og manglende evne til å forbedre den på egen hånd (ved arbeid, bruk av formue og andre prioriterte fordringer).

Organisering av sosialomsorgen

Helsetjenester

Den sentrale myndigheten for statens helseforvaltning er helsedepartementet (*Ministerstvo zdravotnictví*), som blant annet utformer lovgivningsrammene på dette området. Helseforsikring er obligatorisk for alle som er fast bosatt i landet, eller som er ansatt hos en arbeidsgiver med hovedsete i Tsjekkia, samt alle som omfattes av EU-forordninger eller bilaterale avtaler. Forsikringen ivaretas av åtte helseforsikringsselskaper, som er uavhengige juridiske enheter. Personer som omfattes av helseforsikringsordningen, kan fritt velge både helseforsikringsselskap og

helsetjenesteytere som har avtale med det aktuelle selskapet. Lovgivningen gir regler for avtaler og for tilgang til helsetjenester og deres kvalitet.

Kontantytelser ved alderdom, uførhet og sykdom og for etterlatte

Arbeids- og sosialdepartementet (*MOLSA, Ministerstvo práce a sociálních věcí*) utarbeider lovgivning for hele trygdesektoren (med unntak av helseforsikring). De administrative oppgavene blir tatt hånd om av den tsjekkiske trygdeforvaltningen (*CSSZ, Česká správa sociálního zabezpečení*), som er underlagt departementet, som også er tilsynsmyndighet. Senteret for den tsjekkiske trygdeforvaltningen (*CSSZ, Ústředí České správy sociálního zabezpečení*) har tilsyn med 76 lokale trygdekontorer (*OSSZ, Okresní správa sociálního zabezpečení*).

Hovedoppgaven til CSSZ er å innkreve avgifter til den grunnleggende pensjonsforsikringsordningen, sykeforsikringsordningen og det nasjonale sysselsettingspolitiske systemet (arbeidsløshetsforsikring og sysselsettingspolitiske programmer). CSSZ har også ansvar for beregning og utbetaling av ytelser i tilknytning til pensjoner og sykeordninger samt for å administrere opplysningene om forsikringstakerne (med unntak av det nasjonale sysselsettingspolitiske systemet).

Arbeidsløshet

Det finnes 14 regionale arbeidskontorer (*Úřad práce*) med tilhørende kontaktpunkter i de ulike regionene. Disse er underlagt det tsjekkiske arbeidskontoret (DG), som styres av MOLSAs avdeling for arbeidsmarkedet (*Sekce trhu práce*). De arbeider i første rekke med utbetaling av arbeidsløshetsytelser, registrering av arbeidssøkende og med å fremme og skape sysselsettingsmuligheter. Videre utvikler og organiserer de sysselsettingsprogrammer (anvisning av arbeid, yrkesveiledning, omlokalisering osv.)

Familie

De statlige ordningene for sosialstøtte, som omfatter familieytelser og gravferdshjelp, forvaltes av regionale arbeidskontor (*Úřad práce*) og tilhørende kontaktpunkter. Disse kontaktpunktene og kontorene har ansvar for all virksomhet i tilknytning til forvaltningen av de statlige sosialstøtteytelsene, herunder å motta søknader, registrere søkere, samle de nødvendige opplysningene, drive det riksdekkende informasjonssystemet, treffe beslutninger om ytelser og bekjentgjøre offisielle vedtak.

Sosialhjelp

Engangsytelser eller periodiske ytelser ytes av regionale arbeidskontor og tilhørende kontaktpunkter og finansieres over statsbudsjettet (det generelle skattesystemet). De omfatter obligatoriske eller frivillige ytelser til anskaffelse av hjelpemidler, tilpassing av bolig, innkjøp, spesialtilpassing og drift av motorkjøretøy, individuell transport og fôr til førerhund.

Under ordningen for bistand ved materiell nød tilbys følgende periodiske ytelser eller engangsytelser: ytelse til livsopphold, boligtilskudd og ekstraordinær akuttbistand. Ytelsene er ment for personer med lav inntekt eller i forbindelse med en nødssituasjon. Bistanden ved materiell nød forvaltes av regionale arbeidskontor og tilhørende kontaktpunkter og finansieres over statsbudsjettet (det generelle skattesystemet).

De sosiale myndighetene gir bistand og støtte til personer i vanskelige sosiale situasjoner samt pleiepenger. Pleiepenger er en månedlig ytelse til personer som er

avhengige av hjelp fra en annen person på grunn av langvarig dårlig helsetilstand. Pleiepengene administreres av regionale arbeidskontor og tilhørende kontaktpunkter og finansieres over statsbudsjettet (det generelle skattesystemet).

Langtidspleie

Langtidspleie hører ikke inn under én enkelt ordning, men er delvis omfattet av helsesystemet, som helsedepartementet er ansvarlig for, og ordningen for sosiale tjenester, som administreres av arbeids- og sosialdepartementet.

Finansiering

Sosialforsikringssystemet og arbeidsløshetsytelsene finansieres av avgifter innbetalt av arbeidstakere og arbeidsgivere. Helsesystemet finansieres gjennom avgifter og skatteinntekter. Familieytelser og sosialhjelp er skattefinansiert.

Kapittel II: Helsetjenester

Når har du rett til helsetjenester?

Alle som er fast bosatt i landet, som er ansatt i et foretak med hovedsete i Tsjekkia, eller som er selvstendig næringsdrivende og underlagt tsjekkisk lovgivning, er obligatorisk helseforsikret og har rett til offentlige helsetjenester.

Hva dekkes?

Forsikrede personer kan fritt velge primærlege som har avtale med deres forsikringsselskap. De kan skifte lege hver tredje måned. Det er ingen begrensninger når det gjelder pasientens valg av helsetjenesteyter.

Ved besøk hos allmennlege, spesialist eller tannlege der det gjennomføres klinisk undersøkelse, må man betale en egenandel på CZK 30 (EUR 1,16). Ved besøk på legevakt er egenandelen CZK 90 (EUR 3,49). Ved sykehusopphold (pleie på institusjon og omfattende kurbadsbehandling) er egenandelen på CZK 100 (EUR 3,88) per dag. Flere persongrupper er fritatt fra disse egenandelene. Det gjelder spesielt:

- personer på barnehjem
- barn i fosterfamilier
- personer på hjem for funksjonshemmede eller eldre hvis deres resterende minsteinntekt (i samsvar med andre lovbestemmelser) er på under CZK 800 (EUR 31)
- personer som er dømt til å gjennomgå behandling av en domstol
- personer som er i dokumentert materielle nød
- personer som er pliktige til å få behandlet en infeksjonssykdom

Det er heller ikke noen egenandel i forbindelse med forebyggende undersøkelser, pleie på helsestasjon til utvalgte pasienter (heriblant gravide), bloddialyse, laboratorietester eller diagnostiske undersøkelser, undersøkelse av blodtransfusjonslege eller for barn under 18 år.

Innen polikliniske helsetjenester er det egenandeler for legemidler og medisinsk utstyr. En lovbestemt egenandel på CZK 30 (EUR 1,16) skal betales for en resept. Personene nevnt over, er fritatt også fra disse egenandelene.

Tannpleie refunderes i henhold til en spesiell prisliste, og pasienten betaler ikke kostnadene selv, med mindre annet er fastsatt i lovgivningen

Hvordan får du tilgang til helsetjenester?

Pasientene får direkte tilgang, uten begrensning i form av noe portvaktssystem. Den eneste begrensningen er i tilfelle pasientene ønsker ikke-akutt behandling som dekkes av den offentlige helseforsikringen. I så fall må behandleren ha avtale med helseforsikringsselskapet til vedkommende person. Pasienter kan fritt velge blant sykehus som har inngått avtale, etter henvisning fra primærlege eller spesialist.

Kapittel III: Kontantytelser ved sykdom

Når har du rett til kontantytelser ved sykdom?

Sykeforsikring inngår i den obligatoriske trygdeordningen for arbeidstakere, som mottar ytelser i forhold til inntekten. For selvstendig næringsdrivende er sykeforsikringen frivillig.

Arbeidstakere som tjener under CZK 2000 (EUR 78) per måned, eller som arbeider i mindre enn 14 etterfølgende dager per måned, er ikke forpliktet til å forsikre seg. Sykeforsikringsordningen for arbeidstakere omfatter fire typer ytelser:

- sykepenger
- ytelse til pleie av pårørende
- ytelse ved svangerskap og fødsel
- fødselspenger.

Sykeforsikringen for selvstendig næringsdrivende er frivillig og omfatter sykepenger og fødselspenger.

Sykepenger utbetales når den forsikrede er arbeidsudyktig, noe som skal attesteres av en lege fra den 22. sykedagen. Fra den fjerde til den 21. kalenderdagen utbetaler arbeidsgiveren en lønnskompensasjon for hver arbeidsdag som går tapt på grunn av sykdom. Det er ikke noe krav om arbeidsperiode eller minste trygdetid. For å ha rett til ytelsen må selvstendig næringsdrivende være frivillig forsikret og ha valgt premiebeløp som betales inn til sykeforsikringen, og de må ha vært medlem i sykeforsikringsordningen for selvstendig næringsdrivende i minst tre måneder før de ble midlertidig arbeidsudyktige.

Ytelsen til pleie av pårørende gir økonomisk støtte til arbeidstakere som tar hånd om et sykt barn eller voksent familiemedlem. Den syke må være del av arbeidstakerens husstand (med unntak av barn under ti år), det må ikke være andre som kan sørge for pleie, og det må heller ikke være mulighet for innleggelse på sykehus.

Hva dekkes?

Størrelsen på ytelsen baseres på et referansebeløp (beregningsgrunnlag) som beregnes på grunnlag av bruttoinntekt de siste 12 månedene konvertert til en daglig sats, på følgende måte:

- inntil CZK 825 (EUR 32): 90 %;
- fra CZK 825 (EUR 32) til CZK 1237 (EUR 48): 60 %;
- fra CZK 1237 (EUR 48) til CZK 2474 (EUR 96): 30 %;
- inntekt over CZK 2474 (EUR 96) tas ikke i betraktning.

Sykepengene beregnes på grunnlag av det daglige referansebeløpet etter følgende prosentsetser:

- ytelse til pleie av pårørende: 60 % av det daglige beregningsgrunnlaget
- sykepenger: 60 % av det daglige beregningsgrunnlaget fra 15. kalenderdag

Sykepenger gis per kalenderdag. De kan utbetales i maksimum 380 dager fra personen blir arbeidsudyktig, men ikke etter at arbeidsudyktigheten har opphørt eller personen er erklært helt eller delvis ufør.

Alderspensjonister og mottakere av tredje grads uførepensjon mottar sykepenger så lenge de er arbeidsudyktige hvis arbeidsudyktigheten skyldes en arbeidsulykke eller yrkessykdom. Det gis sykepenger i inntil 70 kalenderdager i løpet av et kalenderår, eller i en periode på 70 dager hvis arbeidsudyktigheten fordeler seg på to kalenderår. Det daglige referansebeløpet beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig bruttoinntekt.

Ytelsen til pleie av pårørende gis i opptil de ni første kalenderdagene, eller i inntil 16 kalenderdager for arbeidstakere som bor alene og må ta hånd om et barn som ikke har avsluttet obligatorisk skolegang, og som ellers ville vært alene.

Hvordan får du tilgang til kontantytelser ved sykdom?

Ved søknad om sykepenger må du sende inn et skjema der legen har bekreftet arbeidsudyktighet fra første sykedag. Arbeidstakere søker om sykepenger gjennom arbeidsgiveren, mens selvstendig næringsdrivende søker gjennom trygdeforvaltningen i sitt distrikt.

Arbeidstakere hvis ansettelsesavtale har utløpt, men som fortsatt befinner seg i "beskyttelsesperioden", har rett til ytelser. Beskyttelsesperioden er på sju dager fra den dagen arbeidsforholdet opphørte. Hvis arbeidstakeren har arbeidet i en periode som er kortere enn den forrige ansettelsesperioden, omfatter beskyttelsesperioden bare antallet faktiske arbeidsdager.

Kapittel IV: Ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon

Når har du rett til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?

I tillegg til pleie før og etter fødselen, herunder gratis fødselshjelp og sykehuspleie, tilbyr trygdeordningen kontantytelser ved svangerskap/fødsel.

For å motta ytelser ved svangerskap/fødsel må arbeidstakere ha betalt inn til sykeforsikringskassen i minst 270 kalenderdager i løpet av de siste to årene før fødselen. Selvstendig næringsdrivende må ha betalt sykeforsikringspremie og må ha vært medlem i sykeforsikringsordningen for selvstendig næringsdrivende i minst 180 dager i løpet av året før fødselen.

Kompensasjonsytelse ved svangerskap/fødsel gis til gravide arbeidstakere eller mødre frem til niende måneden etter fødselen dersom de på grunn av svangerskapet har blitt omplassert til en stilling med lavere lønn.

Hva dekkes?

Ytelsen ved svangerskap/fødsel utgjør 70 % av referansebeløpet.

Ytelsen gis i inntil 28 uker, eller 37 uker hvis kvinnen har født to eller flere barn på én gang og har hånd om minst to av dem, eller hvis kvinnen er enslig, enke, fraskilt eller av andre viktige årsaker er alene, eller hvis kvinnen ikke bor med en partner. Ytelsen gis i inntil 22 eller 31 uker, eller i unntakstilfeller frem til barnet er åtte måneder, hvis mottakeren er tilkjent daglig omsorg for barnet etter vedtak fra det relevante organet, eller har omsorg for et barn hvis mor er død, eller tar hånd om et barn på oppdrag av ektemannen til en kvinne som ikke får lov til, eller av helsegrunner ikke er i stand til, å ta hånd om barnet, og som ikke mottar ytelsen ved svangerskap/fødsel.

Kompensasjonsytelsen ved svangerskap/fødsel tilsvarer differansen mellom gjennomsnittlig daglig inntekt som arbeidstakeren hadde før omplasseringen, og gjennomsnittlig daglig inntekt etter omplasseringen.

Referansebeløpet beregnes på grunnlag av brutto månedsinntekt på følgende måte:

- inntil CZK 825 (EUR 32): 100 %;
- fra CZK 825 (EUR 32) til CZK 1237 (EUR 48): 60 %;
- fra CZK 1237 (EUR 48) til CZK 2474 (EUR 96): 30 %;
- inntekt over CZK 2474 (EUR 96) tas ikke i betraktning.

Kompensasjonsytelsen ved svangerskap/fødsel gis maksimum til kvinnen går ut i fødselspermisjon, og, etter fødselspermisjonen, maksimum til utgangen av den niende måneden etter fødselen. For kvinner hvis arbeidsforhold ble avsluttet under svangerskapet, er beskyttelsesperioden alltid på seks måneder. Det samme gjelder for selvstendig næringsdrivende.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?

Ved søknad om ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon kreves en legeattest som bekrefter svangerskapet. Kvinner som adopterer barn, må søke skriftlig om ytelser.

Kapittel V: Ytelser ved uførhet

Når har du rett til ytelser ved uførhet?

Uførhet deles inn i tre grader. Den tredje graden av uførhet innebærer at evnen til inntektsgivende virksomhet er redusert med minst 70 %. For den andre graden av uførhet er evnen til inntektsgivende virksomhet redusert med 50–69 %, og for den første graden av uførhet med 35–49 %. Den første graden av uførhet representerer det minste nivået for arbeidsuførhet som gir rett til ytelser.

Den forsikringsperioden som kreves for å ha rett til denne ytelsen, avhenger av hvor gammel personen er når uførheten oppstår:

- under 20 år: mindre enn ett års forsikring er nok
- 20 til 22: ett år
- 22 til 24: to år
- 24 til 26: tre år
- 26 til 28: fire år
- 28 til 38: fem år
- over 38 år: fem år (i løpet av de siste ti årene) eller ti år (i løpet av de siste 20 årene)

Hvis den forsikrede er mellom 28 og 38 år, beregnes minimumsantallet av forsikringsår ut fra en referanseperiode på ti år før uførheten oppsto. For forsikrede over 38 år er referanseperioden på ti eller 20 år (se over).

Personer som blir uføre før de fyller 18, har rett til en uførepensjon av tredje grad ("funksjonshemmet fra barndommen av").

Hva dekkes?

Ytelser ved uførhet gis fra det tidspunktet uførheten oppstår og frem til den opphører eller til personen fyller 65. Når en funksjonshemmet når pensjonsalder, kan han eller hun søke om alderspensjon, som vil bli utbetalt hvis pensjonsbeløpet er høyere.

Pensjonens størrelse avhenger av forsikringsperioden og den gjennomsnittlige inntekten. Alle pensjoner består av to deler: et grunnbeløp på CZK 2230 (EUR 87) per måned og et innteksrelatert prosentbeløp, som fastsettes ut fra det personlige beregningsgrunnlaget og antall forsikringsår. Prosentbeløpet er fastsatt til minimum CZK 770 (EUR 30). Det personlige beregningsgrunnlaget er basert på gjennomsnittlig bruttoinntekt i årene før uførheten oppsto. Referanseperioden var opprinnelig på ti år, men den forlenges hvert år med ett år frem til den omfatter totalt 30 kalenderår. For øyeblikket omfatter den all inntekt siden 1985.

Utregningsmåten varierer avhengig av hvilken type pensjon det gjelder. For uførepensjon av tredje grad er prosentsatsen på 1,5 % av det personlige beregningsgrunnlaget per forsikringsår. For uførepensjon av andre og første grad er den på henholdsvis 0,75 % og 0,5 % av det personlige beregningsgrunnlaget per forsikringsår. For personer som har vært funksjonshemmet fra barndommen av, er

prosentatsen 45 % av det årlige generelle beregningsgrunnlaget, fastsatt ut fra den gjennomsnittlige nasjonale månedsinntekten etter samme fradrag som gjelder for det personlige beregningsgrunnlaget for året før pensjonen innvilges. Denne utregningsmåten benyttes også for personer med minst 15 års forsikring (med unntak av krediterte forsikringsperioder) som har en pensjon som ellers ville vært lavere.

Spesielle bestemmelser

Følgende grupper krediteres for perioder uten avgiftsinnbetaling (for pensjoner generelt):

- fulltidselever/-studenter ved videregående skole eller universitet for utdanningsperioder før 1. januar 2010 (maksimalt seks år etter fylte 18 år)
- arbeidssøkende registrert ved arbeidskontoret, for de periodene de mottar arbeidsløshetsytelser (maksimalt tre år for personer over 55 og maksimalt ett år for de under 55)
- personer med nedsatt arbeidsevne som er i opplæring
- personer som avtjener militær- eller siviltjeneste
- personer som tar hånd om et barn på inntil fire år (ti år hvis barnet har en alvorlig og langvarig funksjonshindring som krever spesiell pleie)
- personer som tar hånd om en funksjonshemmet
- mottakere av uførepensjon av tredje grad frem til pensjonsalder

Personer som har rett til flere pensjoner:

- alders- og uførepensjon: de mottar bare én pensjon, dvs. den høyeste
- alderspensjon, uførepensjon (uansett grad) og etterlatte- eller barnpensjon: de kan motta fullt beløp fra den høyeste pensjonen og halvparten av prosentbeløpet for den andre pensjonen

Familietytelse kan kombineres med uførepensjon. Arbeidsløshetsytelser kan kombineres med uførepensjon av første og andre grad. Det er ingen begrensninger på å motta uførepensjon samtidig som man har arbeidsinntekt.

Rehabilitering og omskolering

Rehabilitering og omskolering gjennomføres i henhold til helselovgivningen. Det kan skje i form av forebyggende legeundersøkelser, spesialbehandlinger (ved kurbad), poliklinisk behandling ved kurbad, kuponger for spesialbehandling, obligatorisk spesialbehandling eller gjenopptrening etter anbefaling fra spesialist.

En pleieytelse er også tilgjengelig for personer som sørger for daglig, personlig og systematisk pleie av et familiemedlem eller en annen person som er delvis, overveiende eller fullt funksjonshemmet. Ytelsen betales gjennom sosialhjelpssystemet.

Hvordan får du tilgang til ytelse ved uførhet?

En lege utpekt av den tsjekkiske trygdeforvaltningen fastsetter pasientens uførhetsgrad.

Kapittel VI: Alderspensjon og- ytelser

Når har du rett til aldersytelser?

Det kreves minst 17 års medlemskap i forsikringsordningen hvis søkeren allerede har nådd allmenn pensjonsalder for menn pluss fem år. For å gå av med pensjon ved allmenn pensjonsalder må man ha vært forsikret i minst 28 år hvis vedkommende når pensjonsalder i 2012. Minstekravet til dekningsperioder vil heves løpende til 35 år i 2018 og videre. Pensjonsalderen er ulik for menn og kvinner. Menn kan gå av med pensjon når de er 62 år og fire måneder, mens pensjonsalderen for kvinner avhenger av hvor mange barn de har hatt oppdrageransvar for:

- ingen barn: 60 år og åtte måneder
- ett barn: 59 år og åtte måneder
- to barn: 58 år og åtte måneder
- tre eller fire barn: 57 år og åtte måneder
- fem barn eller mer: 56 år og åtte måneder

Pensjonsalderen vil hvert år økes med to måneder for menn og fire måneder for kvinner til den når 65 år for menn og for kvinner uten barn eller med ett barn, og 62 til 64 år for kvinner med to barn eller mer.

Hva dekkes?

Beløp

Pensjonsbeløpene er avhengig av inntekt og forsikringsperiode. Pensjonen beregnes ved hjelp av følgende to elementer: et grunnbeløp på CZK 2230 (EUR 87) per måned og et innteksrelatert prosentbeløp, som fastsettes ut fra det personlige beregningsgrunnlaget og antall forsikringsår (1,5 % av det personlige beregningsgrunnlaget per forsikringsår). Prosentbeløpet er fastsatt til minimum CZK 770 (EUR 30) per måned.

Det personlige beregningsgrunnlaget er basert på gjennomsnittlig bruttoinntekt i årene før pensjoneringen. Perioden var opprinnelig på ti år, men den forlenges hvert år med ett år frem til den omfatter totalt 30 kalenderår. For øyeblikket omfatter den all inntekt siden 1985. All inntekt som regnes med, er indeksregulert i forhold til gjennomsnittslønnen. Det personlige beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra denne bruttoinntekten på følgende måte:

- inntil CZK 11 000 (EUR 427): 100 % innregning
- fra CZK 11 000 (EUR 427) til CZK 28 200 (EUR 1095): 30 % innregning
- over CZK 28 200 (EUR 1095): 10 % innregning

Justering

Pensjonene justeres hvert år i januar med minst 100 % av inflasjonen (i 12-månedersperioden frem til juli i foregående år) og med minst en tredjedel av gjennomsnittlig reallønnsvekst (i 12-månedersperioden frem til 1. januar i foregående år).

Pensjonene kan justeres ved regjeringsdekret for å påskynde lovgivningsprosessen og for å sikre at verdien av pensjonen kontinuerlig gjenspeiler pris- og lønnsutviklingen. Takene for det personlige beregningsgrunnlaget justeres også regelmessig med tanke på å bevare forholdet mellom eksisterende og nye pensjoner og mellom pensjoner og inntekt. Det er ikke noen inntektsgrense. Alle inntekter er tillatt.

Tidlig pensjon og utsatt pensjon

Det inntektsbaserte pensjonsbeløpet reduseres med 0,9 % for hver periode på 90 dager (ev. bare påbegynt) som pensjonen mottas innenfor en referanseperiode på 720 dager før alminnelig pensjonsalder, og med 1,5 % for hver periode på 90 dager som pensjonen mottas før referanseperioden, opptil maksimalt tre ytterligere år.

Utsatte pensjoner har en minimumsgrense på 90 dager etter alminnelig pensjonsalder. Beregningsgrunnlaget øker med 1,5 % hver gang søknaden om alderspensjon utsettes med 90 dager på grunn av inntektsgivende arbeid.

Så lenge en mottaker av alderspensjon arbeider (og bare mottar halvparten av pensjonen), øker pensjonen med ca. 1,5 % for hver periode på 180 kalenderdager, eller med 0,4 % for hver periode på 360 dager hvis mottakeren arbeider og får full pensjon.

Hvordan får du tilgang til aldersytelser?

Tsjekkia har en obligatorisk trygdeordning som finansieres gjennom avgifter fra arbeidsgivere og arbeidstakere, og som gir inntektsrelaterte ytelser avhengig av hvor lenge man har vært forsikret. Pensjoner hører generelt inn under trygdeordningen. Det utbetales inntektsrelaterte ytelser avhengig av hvor lenge man har vært forsikret. Ordningen er obligatorisk for arbeidstakere, likestilte kategorier (for eksempel elever/studenter ved videregående skole eller universitet for utdanningsperioder før 1. januar 2010, arbeidsløse, personer som tar hånd om barn/uføre, vernepliktige osv.) og selvstendig næringsdrivende. Pensjonsforsikringsloven angir hvilke personer som er forpliktet til å være med i pensjonsforsikringsordningen forutsatt at de oppfyller vilkårene fastsatt i loven. De fleste blir automatisk medlem i forsikringsordningen uten å måtte melde seg inn. Det er unntak for personer som personlig tar hånd om et mindreårig barn (under ti år) med hjelpebehov på første til fjerde nivå eller en eldre person med hjelpebehov på andre til fjerde nivå, forutsatt at de er medlem i samme husstand. (Hvis det dreier seg om nær familie, er det ikke påkrevd at de bor i samme husstand.) Personer i denne situasjonen kan bli med i pensjonsforsikringsordningen ved å sende inn en søknad om vurdering av omsorgsperioden etter eller under omsorgsperioden i forbindelse med en pensjonssøknad. Søknadene sendes til trygdeforvaltningen i det distriktet der den som yter omsorgen, er fast bosatt.

Selvstendig næringsdrivende

Selvstendig næringsdrivende må underrette trygdeforvaltningen i det distriktet der de er fast bosatt (eller, hvis de ikke er fast bosatt i Tsjekia, trygdeforvaltningen i det distriktet der de har næringsvirksomhet) om at de har innledet eller gjenopptatt sin næringsvirksomhet eller sitt samarbeid med en annen selvstendig næringsdrivende, eller om at de har avsluttet sin næringsvirksomhet, innen den åttende dagen i kalendermåneden etter den måneden da den aktuelle hendelsen fant sted.

Frivillig forsikring

Personer over 18 år kan søke om å bli frivillig medlem i pensjonsforsikringsordningen forutsatt at søknaden gjelder en periode der:

- de er registrert som arbeidssøkende, men ikke har rett til arbeidsløshetsytelser, der denne perioden overstiger det ene året (de tre årene) som loven fastsetter
- de er elev/student ved en videregående skole, høyskole eller universitet, med unntak av de seks første årene av utdanningen etter fylte 18 år, som er dekket i henhold til loven (hvis perioden inntraff før 1. januar 2010)
- de bor i utlandet i egenskap av ektefelle til en person som arbeider i Tsjekkias utenrikstjeneste
- de driver inntektsgivende virksomhet i utlandet
- de utfører frivillig arbeid på grunnlag av en avtale undertegnet med senderorganisasjonen i henhold til loven om frivillig tjeneste

I de tre første tilfellene over er det mulig å søke om medlemskap i forsikringsordningen og betale inn premie på hvilket som helst tidspunkt før man søker om pensjon. Personer som driver inntektsgivende virksomhet i utlandet eller frivillig tjeneste, kan betale inn premie i etterskudd for en periode på inntil to år forutfor søknaden om medlemskap i forsikringsordningen.

Alle andre personer over 18 kan velge å delta i en pensjonsforsikringsordning. De kan imidlertid bare betale inn avgifter i etterskudd for inntil ett år forut for søknaden om medlemskap i forsikringsordningen. Inntil ti år med pensjonsforsikring kan opptjenes på denne måten. Søknadene sendes til trygdeforvaltningen i det distriktet der søkeren er fast bosatt. Pensjonsforsikringen omfatter følgende:

- alderspensjon;
- uførepensjon;
- enke- og enkemannspensjon og barnpensjon.

Kapittel VII: Etterlatteytelser

Når har du rett til etterlatteytelser?

Enker, enkemenn og etterlatte barn har rett til etterlattepensjon. Betingelsene for å motta etterlattepensjon er at den avdøde enten må ha mottatt eller hatt rett til alderspensjon eller uførepensjon eller ha dødd som følge av en arbeidsulykke eller yrkessykdom. Etterlatte barn kan ha rett til etterlattepensjon (for barn) hvis forelderen som har gått bort, oppfyllte minst halvparten av årene som kreves for rett til uførepensjon (dvs. to år og seks måneder de siste ti årene eller fem år de siste tyve årene). I tillegg må de være forsørget av andre og yngre enn 26 hvis de fortsetter i utdanning eller yrkesrettet opplæring.

Hva dekkes?

Beløp

Gjenlevende ektefelle:

- grunnbeløp: fast ytelse på CZK 2230 (EUR 87) per måned
- prosentbeløp: 50 % av det prosentbeløpet avdøde hadde eller ville hatt rett til

Hvis mottakeren inngår nytt ekteskap, faller pensjonen bort, og det utbetales et engangsbeløp på 12 ganger den månedlige pensjonen.

Barn som har mistet en eller begge foreldrene:

- grunnbeløp: fast ytelse på CZK 2230 (EUR 87) per måned
- prosentbeløp:
 - barn som har mistet én forelder: 40 % av det prosentbeløpet avdøde hadde eller ville hatt rett til
 - barn som har mistet begge foreldrene: 40 % av prosentbeløpet til hver av foreldrenes pensjon

Minstepensjon:

- grunnbeløp: fast ytelse: CZK 2230 (EUR 87) per måned
- prosentbeløp:
 - gjenlevende ektefelle: CZK 385 (EUR 15) per måned
 - barn som har mistet en eller begge foreldrene: CZK 308 (EUR 12) per måned

Enke-/enkemannspensjon gis alltid i en periode på ett år fra dødsfallet. Pensjonen utbetales også etter denne perioden hvis den gjenlevende ektefellen:

- har oppnådd pensjonsalder
- har mindre enn fire år igjen til pensjonsalderen for menn
- er ufør i tredje grad
- forsørger et hjelpetrengende barn eller

- tar hånd om et barn eller den avdøde ektefellens forelder som bor i samme husstand, og som har et hjelpebehov på mellom andre og fjerde nivå

Hvordan får du tilgang til etterlatteytelser?

Søknader sendes til trygdeforvaltningen i det distriktet der søkeren er fast bosatt.

Kapittel VIII: Ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer

Når har du rett til ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer?

Arbeidsgivere med minst én ansatt er etter loven forsikret mot skader som ansatte pådrar seg som følge av arbeidsulykker og yrkessykdommer. Forsikringen gir en rekke ytelser til alle arbeidstakere uten unntak og til deres familiemedlemmer, samt til enkelte andre grupper (f.eks. pensjonister og studenter). Alle bedrifter og organisasjoner må betale inn til den obligatoriske forsikringsordningen for at deres ansatte skal være dekket mot skade, sykdom og død som skyldes eller er direkte knyttet til utførelsen av arbeidsoppgaver. Når det gjelder yrkessykdommer, er bedriftene underlagt et hybridssystem basert på en liste over yrkessykdommer. For enkelte yrkesgrupper og miljøfarer fastsettes de maksimale eksponeringsverdiene av vedkommende arbeidsmiljøorgan. Det kreves ikke noen minimum eksponeringsperiode for farlige arbeidsforhold, kjemikalier eller støy for å være berettiget til ytelsen.

Hva dekkes?

Midlertidig arbeidsuførhet

Ved midlertidig arbeidsuførhet kan arbeidstakerne fritt velge lege, med unntak av den forebyggende behandling som bedriftshelsetjenesten selv står for. Behandlingsutgiftene, såkalt "rimelige kostnader" (i henhold til loven), dekkes av arbeidsgiver. Ytelsene er ikke tidsbegrenset. Det gis kompensasjon for tap av inntekt som følge av arbeidsuførhet frem til fylte 65 år. Arbeidsgiver har ubegrenset erstatningsansvar så sant han eller hun ikke er helt eller delvis fritatt for dette ansvaret. Størrelsen på kontantytelsen tilsvarer differansen mellom arbeidstakerens gjennomsnittlige inntekt før arbeidsulykken inntraff eller yrkessykdommen viste seg, og fulle sykepenger.

Varig arbeidsuførhet

Ved varig arbeidsuførhet er det en lege utnevnt av den tsjekkiske trygdeforvaltningen som fastsetter pasientens arbeidsuførhetsgrad. En person anses for å være helt arbeidsufør når arbeidsevnen er redusert med minst 66 %. Delvis uførhet viser til en reduksjon av arbeidsevnen på 33 %. (I slike tilfeller vil personen motta uførepensjon.)

Ytelsen er basert på tidligere inntekt, dvs. gjennomsnittlig bruttoinntekt i de tre månedene før arbeidsuførheten inntrådte. Ytelsen sikrer at personen har en inntekt etter ulykken eller sykdommen som er den samme som gjennomsnittlig inntekt før skaden inntraff. Beregningen av ytelsen tar også hensyn til eventuelle uføreytelser som utbetales etter ulykken eller sykdommen. Arbeidsgiver utbetaler denne kompensasjonen hver måned frem til utgangen av den kalendermåneden mottakeren fyller 65 år. Det gis ikke tillegg for familiemedlemmer som forsørges eller for omsorgsgivere. Det er mulig å ha arbeidsinntekt ved siden av ytelsen, ettersom kompensasjonen for inntektstap gjelder inntekten man har etter arbeidsulykken. Det er også mulig å motta andre pensjoner ved siden av ytelsen.

Andre ytelser

Erstatning for skade og redusert evne til sosiale aktiviteter beregnes etter et poengsystem basert på legens vurdering.

Erstatning for vesentlig skade utbetales for enhver skade som skyldes arbeidsulykke eller yrkessykdom som ikke dekkes av ovennevnte erstatning (f.eks. manglende evne til å utføre husarbeid, som gjør det nødvendig med betalt hjelp).

Den personen som har betalt for medisinsk behandling, kan få dekket "rimelige kostnader" i forbindelse med behandlingen.

Vernede bedrifter og arbeidsplasser gir muligheter for arbeid til personer som ikke er i stand til å delta på det vanlige arbeidsmarkedet. I vernede bedrifter består over 60 % av arbeidskraften av personer med nedsatt arbeidsevne. En vernet arbeidsplass har en mindre andel funksjonshemmede arbeidstakere, men er tilpasset deres behov. Ordningen omfatter også funksjonshemmede som arbeider hjemmefra. Disse arbeidsmarkedstiltakene finansieres av den offentlige arbeidsformidlingen på anmodning fra arbeidsgiveren, den funksjonshemmede eller en interesseorganisasjon.

Omskolering skjer vanligvis gjennom arbeidsformidlingen, som dekker kursavgifter og eventuelt også kost, losji og reiseutgifter, hvis opplæringen finner sted langt fra hjemmet. Slike kurs varer som regel i høyst tre måneder.

Arbeidsgivere har plikt til å tilpasse arbeidsplassen til funksjonshemmede arbeidstakere og å sørge for at de får den nødvendige opplæring. Alle arbeidsgivere med over 20 ansatte må sette av minst 4,5 % av stillingene til funksjonshemmede og ytterligere 0,5 % til personer med alvorlig funksjonshemming. Den regionale arbeidsformidlingen bistår funksjonshemmede med å finne egnet arbeid. De har spesialiserte rådgivere som er i direkte kontakt med arbeidsgiverne.

Dødsfall

Dersom personen dør, har etterlatte rett til:

- kompensasjon for pleiekostnader for etterlatte som ble forsørget av avdøde, eller som avdøde hadde omsorg for
- følgende engangsutbetalinger til etterlatte:
 - ektefelle: CZK 240 000 (EUR 9317)
 - etterlatte barn: (forsørget barn) CZK 240 000 (EUR 9317)
 - avdødes forelder/foreldre (i samme husstand): CZK 240 000 (EUR 9317)
 - høyere beløp kan fastsettes i kollektive avtaler eller i interne avtaler med arbeidsgiver
- kompensasjon for inntekt med inntil 50 % (henholdsvis 80 %) av gjennomsnittlig månedsinntekt for arbeidstakere dersom familien ikke har annen inntekt
- dekning av etterlattes livsopphold: det er ingen krav om minste trygdetid for avdøde og ingen krav til ektefellens alder, sysselsetting e.l.
- refundering av gravferdsutgifter til den personen som pådro seg disse: den obligatoriske gravferdsytelsen som alle etterlatte mottar gjennom den tsjekkiske sosialstøtteordningen, trekkes fra dette beløpet
- barn som har mistet begge foreldrene, har rett til etterlattepensjon

Gravferdshjelpen er fastsatt til CZK 5000 (EUR 194). Den utbetales til den som arrangerer gravferd for en person som, da dødsfallet inntraff, var fast bosatt i Tsjekkia og forsørget et barn. Gravferdshjelpen utbetales gjennom den statlige sosialstøtteordningen.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved en arbeidsulykke eller yrkessykdom?

Det er den organisasjonen der arbeidstakeren arbeidet da sykdommen inntraff, som er ansvarlig for ytelsen. Ulykken eller sykdommen må anmeldes innen visse tidsfrister, som begynner å løpe så snart de første symptomene viser seg.

Kapittel IX: Familieytelser

Når har du rett til familieytelser?

Barnetrygd

Barnetrygd (*Přídavek na dítě*) er en universell ordning, finansiert gjennom det generelle skattesystemet, som gir behovsprøvde ytelser til alle innbyggere som har barn som er fast bosatt i Tsjekkia.

Alle barn som er fast bosatt i landet, har rett til barnetrygd. Ytelsen kan utbetales frem til den obligatoriske skolegangen er fullført (som regel ved 15 års alder), men kan forlenges frem til 26 års alder hvis barnet tar høyere utdanning eller yrkesutdanning eller er forhindret fra å arbeide eller utdanne seg til fremtidig beskjeftigelse på grunn av alvorlige helseproblemer. Bare familier med en inntekt på under 2,4 ganger minsteinntekten for familier (*Životní minimum*), har rett til barnetrygd.

Foreldreytelse

Foreldreytelse (*Rodičovský příspěvek*) gis til foreldre som selv har omsorg for et lite barn på full tid. Det er en universell ordning som finansieres gjennom det generelle skattesystemet, og som gir en fast ytelse til personer som er underlagt tsjekkisk lovgivning eller fast bosatt i Tsjekkia, og som har barn som bor i Tsjekkia. Foreldre har rett til foreldreytelse hvis de personlig har omsorg for det yngste barnet i familien på fulltid.

Fødselsstønad

Dette er en engangsytelse til familier med lav inntekt for å hjelpe dem å dekke utgifter i forbindelse med deres første barn. Familier har rett til fødselsstønad dersom familiens inntekt i kalenderkvartalet før fødselen ikke overstiger 2,4 ganger minsteinntekten for familier.

Andre ytelser

Andre familieytelser omfatter:

- ytelse for fosterbarn
- ytelse til fosterforeldre
- fosterhjemsstønad
- tilskudd til motorkjøretøy

Hva dekkes?

Barnetrygd

Barnetrygden er et fast beløp som er avhengig av barnets alder. Den utgjør:

- CZK 500 (EUR 19) for barn under seks år
- CZK 610 (EUR 24) for barn mellom 6 og 15 år
- CZK 700 (EUR 27) for barn mellom 15 og 26 år

Foreldreytelse

Foreldreytelse gis fram til et totalt beløp på CZK 220 000 (EUR 8541) er trukket, og ikke lenger enn til dagen barnet fyller fire år.

Forutsatt at minst en av foreldrene har syketrygddekning, kan en forelder velge beløpet på foreldreytelsen (innenfor visse grenser), og dermed også perioden den skal trekkes i.

Beløpet for foreldreytelsen beregnes ut ifra det daglige vurderingsgrunnlaget som brukes ved beregningen av syketrygdytelser.

Ytelsen behovprøves ikke. Forelderen kan drive arbeidsvirksomhet uten å miste retten til foreldreytelse. Forelderen må imidlertid sørge for at en annen voksen tar seg av barnet mens han/hun er på jobb.

Se [MISSOC-tabellene](#) for flere detaljer.

Fødselsstønad

Fødselsstønaden er på CZK 13 000 (EUR 505) for det første levendefødte barnet. Ved flerbarnsfødsler er beløpet på CZK 19 000 (EUR 757).

Hvordan får du tilgang til familieytelser?

Familieytelsene forvaltes av de regionale arbeidskontorene og tilhørende kontaktpunkter.

Kapittel X: Arbeidsløshet

Når har du rett til ytelser ved arbeidsløshet?

Den tsjekkiske trygdeordningen gir inntektsbaserte arbeidsløshetsytelser i maksimalt fem måneder (åtte måneder for personer i alderen 50–55, og 11 måneder for dem over 55). Alle tsjekkiske statsborgere og EU-borgere har rett til denne ytelsen hvis de oppfyller følgende vilkår:

- Mottakerne må ikke være i arbeid eller studere.
- Mottakerne må være registrert som arbeidssøkere hos det regionale arbeidskontoret og må ikke oppfylle kravene til aldersytelser.
- Mottakerne må ha hatt grunnleggende pensjonsforsikring i 12 måneder de siste to årene som er oppnådd gjennom ansettelse eller annen arbeidsvirksomhet (eller fra virksomhet som er likestilt med arbeid, f.eks. personlig omsorg for barn).

Arbeidssøkere som ikke oppfyller visse vilkår (i første rekke samarbeid med det regionale arbeidskontoret), slettes fra arbeidsformidlingens register. De kan registrere seg på nytt etter seks måneder. De må også betale tilbake ytelser som eventuelt er feilaktig utbetalt.

Arbeidsløshetsytelsen utbetales ikke i perioder der du har rett til ventelønn. Når ventelønnen opphører (f.eks. etter tre måneder), vil arbeidsløshetsytelsen bli utbetalt.

Utbetaling av flere ytelser

Arbeidsløshetsytelsen kan kombineres med familieytelser, ytelser ved materiell nød (*Dávky pomoci v hmotné nouzi*) og sosialhjelpsytelser til funksjonshemmede. Arbeidsløshetsytelsen kan ikke kombineres med arbeidsinntekt.

Søkere kan ha kortvarig arbeid i inntil tre måneder hvis de godtar å påta seg arbeid som ikke passer til deres kvalifikasjoner og erfaring, samt plikten til å betale avgifter til pensjonsforsikringsordningen.

Hva dekkes?

Tidligere inntekt og varigheten av arbeidsløsheten avgjør størrelsen på arbeidsløshetsytelsen. Arbeidsløshetsytelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig månedlig nettoinntekt det siste kvartalet. For personer som oppfyller kravet om tidligere arbeid gjennom perioder som er likestilt med arbeid, som ikke kan dokumentere sin gjennomsnittlige månedlige nettoinntekt, eller som det ikke er mulig å fastsette dette beløpet for, benyttes en annen referanse, nemlig den nasjonale gjennomsnittslønnen i perioden fra første til tredje kvartal i kalenderåret forut for det året da retten til ytelsen oppsto.

Størrelsen på arbeidsløshetsytelsen reduseres etter hvert på følgende måte:

- 65 % av referanseinntekten i de to første månedene
- 50 % av referanseinntekten i de følgende to månedene

- 45 % av referanseinntekten i resten av støtteperioden
- 60 % av referanseinntekten ved omskolering
- 45 % av referanseinntekten i hele støtteperioden dersom personen avsluttet arbeidsforholdet av fri vilje eller etter avtale med arbeidsgiveren

Den maksimale arbeidsløshetsytelsen tilsvarer 0,58 (ved omskolering: 0,65) ganger den nasjonale gjennomsnittslønnen i perioden fra første til tredje kvartal i kalenderåret forut for det året da retten til ytelsen oppsto.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved arbeidsløshet?

Søkere må registrere seg som arbeidssøkere ved arbeidsformidlingen, søke om arbeidsløshetsytelser og oppfylle de fastsatte vilkårene.

Kapittel XI: Garantert minsteinntekt

Når har du rett til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?

Bistand ved materiell nød

Ytelser knyttet til garantert minsteinntekt utbetales gjennom ordningen for bistand ved materiell nød (*SAMN, Systém pomoci v hmotné nouzi*). SAMN retter seg mot personer med utilstrekkelig inntekt. Målet er å oppfylle de grunnleggende leve- og bobehovene. Den viktigste betingelsen er lav inntekt og liten sannsynlighet for å kunne forbedre den på egen hånd (ved arbeid, bruk av formue eller andre prioriterte ytelser). Ytelsene gitt innenfor rammen av SAMN er behovsprøvde.

Hva dekkes?

Bistand ved materiell nød

Det finnes tre ytelser under denne ordningen:

- Tilskudd til livsopphold (*Příspěvek na živobytí*) er en ytelse som gis til personer eller en familie som ikke har tilstrekkelig inntekt til å dekke de grunnleggende behovene (med unntak av boligrelaterte behov). Det er fastsatt som differansen mellom levekostnadene til en person eller familie og inntektene til denne personen eller familien, minus rimelige boligkostnader. (Rimelige boligkostnader er boligkostnader på inntil 30 % – i Praha 35 % – av personens eller familiens inntekt.) Beløpet fastsettes i hvert enkelt tilfelle ut fra en vurdering av personens eller familiens inntekt, innsats og muligheter.
- Boligtilskudd (*Doplatek na bydlení*) er en ytelse som gis til en person eller familie som ikke har tilstrekkelig inntekt til å dekke dokumenterte boligkostnader. Det beregnes slik at det dekker differansen mellom den dokumenterte boligkostnaden og levekostnadene. Dokumenterte boligkostnader omfatter leie, tjenester tilknyttet boligen og energiutgifter.
- Ekstraordinær akuttbistand (*Mimořádná okamžitá pomoc*) er en engangsytelse som gis til personer i vanskelige situasjoner definert i lovgivningen. Beløpet varierer etter hvilken situasjon det gjelder.

Hvordan får du tilgang til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?

Bistand ved materiell nød

Sosialbistanden er sentralt organisert, men ytelsene utbetales av de regionale arbeidskontorene og tilhørende kontaktpunkter på samme vilkår i hele landet. Arbeidskontorenes kontaktpunkter vurderer situasjonen til en person i nød etter anmodning fra vedkommende. Etter at en søknad er innlevert på fastsatt skjema, blir det tatt en beslutning om ytelse.

Det grunnleggende vilkåret for å regnes som en person i materiell nød er villighet til å arbeide. Så sant mottakerne ikke er i arbeid eller lignende situasjon, må de:

- registrere seg som arbeidssøkere hos arbeidsformidlingen
- aktivt søke arbeid
- godta ethvert arbeid (også kortvarig eller dårligere betalt)
- delta i aktive sysselsettingspolitiske programmer, offentlig og allmennyttig arbeid osv.

Enkelte personer får ikke delta i arbeidsaktiviteter på grunn av alder, helse eller familiesituasjon (for eksempel personer på 68 år og over, pensjonister, funksjonshemmede, foreldre som har omsorg for små barn, personer som pleier pleietrengende, forsørgede barn og midlertidig syke personer).

Sosialt arbeid rettet mot enkeltpersoner eller familier innledes forut for tilkjenning av ytelser. Sosiale utredninger og hjemmebesøk utgjør en integrert del av den vurderingen som foretas i forbindelse med bistand ved materiell nød.

Kapittel XII: Langtidspleie

Når har du rett til langtidspleie?

Målgruppen for langtidspleie omfatter eldre, funksjonshemmede og personer med kroniske sykdommer som har begrenset evne til å ta hånd om seg selv og bo alene (kriterier i henhold til IADL, instrumentelle aktiviteter i dagliglivet: hjelp til husarbeid, matlaging, innkjøp, transport, sosiale aktiviteter osv.). Målgruppen omfatter også personer med høyere pleiebehov (ADL-kriterier: personlig hygiene, påkledning, spising, evne til å ta seg ut av og opp i sengen, evne til å reise seg og sette seg, evne til å gå og orientere seg i de nærmeste omgivelsene osv.)

Hva dekkes?

De institusjonelle tjenestene omfatter sosial omsorg (hjelp til å ta hånd om seg selv) og helsetjenester (sykepleie) innenfor rammene av langtidspleie. Uformelle omsorgspersoner (familiemedlemmer, venner og andre frivillige) bidrar til denne pleien i hjemmemiljøet til den pleietrengende.

Den viktigste ytelsen innen sosial omsorg er pleiepenger, som utbetales til pleietrengende slik at de kan ordne med den pleien eller de tjenestene som er påkrevd. Størrelsen på pleiepengene er avhengig av mottakerens alder (under eller over 18 år) og pleiebehovet (basert på en vurdering av personens evne til å ta hånd om seg selv (ADL, IADL)) og er på mellom CZK 800 (EUR 31) og CZK 12 000 (EUR 466) per måned. Brukerne betaler for pleien med de pleiepengene de får fra staten.

En pleietrengende person kan ikke velge mellom naturalytelser og kontantytelsen, men kan velge å bruke kontantytelsen (pleiepengene) til enten profesjonell eller uformell pleie.

Hvordan får du tilgang til langtidspleie?

Langtidspleie hører ikke inn under én enkelt ordning, men er delvis omfattet av helsesystemet og delvis av ordningen for sosiale tjenester, som administreres av arbeids- og sosialdepartementet.

I systemet for sosiale tjenester får personer som har rett til pleiepenger, pleiebehovet vurdert av en sosialarbeider ansatt av de regionale arbeidskontorene (hva angår sosiale behov) og av en lege (hva angår helsemessige behov). En ny vurdering utføres når den pleietrengende personen fyller 18, eller når den medisinske uttalelsen ikke lenger er gyldig på grunn av endret helsetilstand.

Pleietrengende blir pleiet av profesjonelle leverandører enten på institusjon eller hjemme, med bistand fra uformelle omsorgspersoner (særlig i hjemmemiljøet).

Vedlegg : Nyttige adresser og nettsteder

Når det gjelder trygdesaker som vedrører mer enn ett EU-land, kan du søke etter de relevante institusjonene i institusjonsoversikten til Europakommisjonen, som finnes på følgende adresse: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Arbeids- og sosialdepartementet (MOLSA):
Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí
Na Poricním pravu 1
128 01 Praha 2
E-post: posta@mpsv.cz
<http://www.mpsv.cz>

MOLSA
Arbeidsmarkedsavdelingen
sekce trhu práce
Na Poricním pravu 1
128 01 Praha 2
E-post: posta@mpsv.cz, ssz@mpsv.cz
<http://www.mpsv.cz>

Den tsjekkiske trygdeforvaltningen:
Česká Správa Sociálního Zabezpečení
Krizova 25
225 08 Praha 5
E-post: posta@cssz.cz
<http://www.cssz.cz>

Helsesdepartementet:
Ministerstvo Zdravotnictví
Palackeho namesti 4
128 00 Praha 2
E-post: verejnost@mzcr.cz
<http://www.mzcr.cz>

Senter for internasjonale refusjoner
Centrum mezistátních úhrad
nám. W. Churchilla 2
113 59 Praha 3
E-post: info@cmu.cz
<http://www.cmu.cz>

Tsjekkias arbeidsformidling - DG
Úřad práce České republiky- Generální ředitelství
Karlovo náměstí 1
128 01 Praha 2
E-post: posta@uradprace.cz
<http://Portal.mpsv.cz/upcr>